

הלכות ראש השנה סימן תקצא

ב המנהג פשוט ככל בני ספרד (ב) שאין מזכירין פסוקי קרבן מוסף כלל: הגה והמנהג הפשוט באשכנז ובגלילות אלו לומר פסוקי מוסף ראש השנה, (ג) ואין אומרים פסוקי מוסף ראש חודש [*] אלא אומרים 'מלכוד עלת החודש ומנחתה ועלת התמיד ומנחתה' וכו', (ד) 'ישני שעירים לכפר וישני המידים מהלכתם' (טו). (ה) ואומרים גם-כן (ו) 'מוספי יום הזקרון' (רין סוף ר"ה ורבינו ירוחם וכליבו): **ג** 'צריך לומר 'את מוספי': ד (ז) 'אומרים עשרה פסוקים של (ח) מוסף ראש חודש. [*] (ז) וגם (*) ביום שני ואמר 'את מוספי': ד (ז) 'אומרים עשרה פסוקים של (ח) מלכוד עלת השנה ועשרה של זכרונות ועשרה של שופרות בכל ברכה, שלשה מהם של תורה, שלשה של כותבים, שלשה של נביאים' (ט) ואחד של (ז) תורה. ואם רצה להוסיף על אלו עשרה, רשאי: (מיהו, אם לא התחיל בשום פסוק (י) רק אמר 'ובתורתך כתוב לאמר', (א) (יא) יצא (טו): ה' ואין אומרים פסוק במלכות ולא בזכרונות ולא בשופרות של פרענות של ישראל, ואין אומרים פסוק זכרונות של יחיד: ו' [*] 'יש קורים תגר על מה שנוהגים להשלים פסוקי שופרות בפסוק 'וביום שמתכתם' שאין מזכיר בו שופר אלא תצוצרות; ו'טוראש' ו'הרין' כתבו לקדם המנהג: ז' 'ועקדת יצחק היום לזרוע תזכר', קף היא הנסחא המפרסמת, והמדקדק לומר 'לזרע' (ז) (ז) 'יעקב תזכר' (יב) משנה מטבע ששטבעו חכמים בכרכות

ג טו ד רין ורבינו
 יתום שכן היו הנהגים
 חודש
 (* פורש, ולא
 אמרין דאינו ראש
 חודש שאין מעבירין
 אלו ליעולם)
 ה משנה וקרא ראש
 השנה ל"ב משה
 שם ז דקתא שם
 ח טו בשם רמב"ן
 והר"ן גיאות וכן
 כתב הר"ן בשם
 הרשב"א ט שם
 י בשם הר"ה
 והרמב"ם פסוק
 פסולות כ ריב"ש
 פחשקה

באר היטב

(ח) מוספי. אע"ג שהר"ב כתבו בסמוך ס"ג, כתבו רמ"א פאן להודיענו דאף למנהגנו שאומרים הפסוקים אמר מוספי. נעמ"א. ואם אמר ביום השני מוסף, א"צ לחזר, המבייט ח"א סימן נו מהלכ"ט ח"ב סימן רכב. ועין יד-ארתן: (ג) תורה. ואם השלים בנביא יצא, מ"א. ועין יד-ארתן: (א) יצא. ובאפלו לכתחלה רשאי שלא לומר שום פסוק, אכל אם התחיל פסוק א' צריך לומר כלם, וממ"ל נ"ל הדאידינא שרוא עליהו כחובה וצ"ל כלם כמ"ש גבי תפלת ערבית, ולכן כתב רמ"א ל' ידעבד, מ"א. וצ"ל וכן כתוב בדברי קדשך, וכן נאמר ע"י עבדך הנביאים, ש"ג, כנה"ג: (ז) 'יעקב. ונח"ט

שערי תשובה

[*] אלא אומרים מלכוד כו'. עין בגדול מרבךה שלא לומר עלת התמיד כו' רק מלכוד עלת החודש ומנחתה כו', ועין ג"כ לקמן סימן תרכא, והמנהג שהנמ"א, ובקנטוס משה אפרים נכתב בזה: [ח] מוספי. עב"ט. ועין בהלכ"ט שם שאפלו לא סיס התכונה אינו חזון ביום ב', ובוט א' אם סיס התכונה חזון ביום התכונה: [*] וגם ביום שני כו'. עין בגמ"א ובכארי-הגולה. ובר"י כתב דאף באר"ץ ישנאל בזמן שהיו מקדשים ע"פ הראיה הוה עבדי תרי יומא מספיקא כמ"ש הנמ"ס ולכן אנו עושים כמ"י ר"ה השתא כמו דהו עבדי או נמקא דלוישבי הארץ ר"ה כנגלים דח"ל ופסיר אמרין את מוספי, ע"ש: [*] יש לקרין תגר כו', וקמב מהר"ק ש"ל: חותם כמ"י שומע קול תרועת עמו ישראל היום בנתמים, ובקשת לא יאמר 'היום, ובגן-הסוף סימן ב קמב ע"ז דבשבת יאמר שומע זכרון תרועת עמו ישראל היום בנתמים, ומנהגנו שבין בחל ובין בשבת אין אומרים מלת היום ולא מלת זכרון, רק בין בחל ובין בשבת אומרים שומע קול תרועת עמו ישראל בנתמים, ועין בשו"ת כנה"ג שקמב דשפיר י"ל מלת היום, ע"ש שקמב ג"כ בשם מהר"ח אלפנדר שיש לקרש על התרועה קמב. ובש"ח קמב בשם ב"ד ששמוכנו מפני שבמקדש ובמקום ב"ד היו תוקעין בשבת כמ"ש הטור סימן תקפ"ח, ועין בתשפ"ח ח"ג סימן רצ וסימן שט דבכנסת היום הנה עולם וכן זה היום תחלת מעשיך לא לשנה כלל אף קשתל בשבה, והביא בר"י, ע"ש. ועין בסדר-היום שקמב דבאמירת היום הנה עולם נהגו לשחות עקמם ולאמרו בכפיפת קומה, והנשעם, מפני שאכס להזכיר ענין גדולת היום צ"ל אותו פסוד ובהקנעה שקמרו נתמי אל עליו כו': [ז] 'יעקב. עב"ט. וקמב בשכ"ח ח"ג סימן מג: מה שדפוס בפתח-הדפוס דפוס והלפאך שבני אשקנז נמשכים אחריהם ועקרת יצחק לזרע ישראל (כ"א לזרע יעקב תזכר) אין לומר כן אלא כמ"ש בש"ע לומר לזרוע תזכר ודבריו הריב"ש, וכ"כ בפמ"ט ח"א סימן רצ"ו ובמהר"ט חלק א"ח סימן ו, ע"ש, ועין בשאלת-יעב"ז ח"א סימן קמ"ד שקמב ג"כ שעקר הנסחא היא לזרוע תזכר, וע"ש דהפנהגה לזרוע תזכר הינו נרע

משנה ברורה

אף-על-גב דבתחש תשרי היום ראשון הוא העקר, שמונין בו מועדים, אפלו הכי אומרים 'מוספי' (ה) כדי שלא לזלוולי בה. (ו) ובדיעבד אם אמר 'מוסף' אין צריך לחזר, אכל ביום ראשון אם אמר 'מוסף' חזר: (ז) אומרים עשרה וכו'. פנגד עשרה פסוקים של 'הללו אל בקדושו', ופנגד עשרה התפלות, ופנגד עשרה מאמרות שבהם נברא העולם [גמרא]: (ח) מלכות. לקבל עליו מלכות שמיים, וזכרונות, שעל-ידי-זוהי עולה וזכרוננו לפניו לטובה, ובמה, בשופר [גמרא]: (ט) ואחד של תורה. ואם השלים בנביא, יצא [שם]: (י) רק אמר ובתורתך וכו'. לשון זה לאו דנקא, (י) ורודעה לומר, שאומר 'כתוב בתורתך, ובה נחשב כאלו הנזיר אותן הפסוקים בפיו: (יא) יצא. עין במגן-אברהם דיןקא דייעבד, אכל לכתחלה יש לזנה לומר כלם. עוד כתב, דצריך לומר גם-כן 'וכן כתוב בדברי קדשך', 'וכן נאמר על-ידי עבדך הנביאים': ז' (יב) משנה וכו'. דנרע יצחק גם-כן (ט) אין עליו בכללו, (ט) ומפל מקום יצא בדיעבד, דאין זה משנה ממש. (י) ונ"ש אומרים דאדברא, יותר טוב לומר 'לזרוע של יעקב', דבתפלה בעינין לפרושי פמ"ט) כל מה דאפשר,

אם לא שמעו התקיעות דמלש, יתזרו ויתקעו) אחר התפלה אותו סימן ששעה נדו: **ב** (ב) שאין מזכירין וכו'. שאין לומר פסוקי מוסף אלא בשבת וראש-חודש, דרגילי בהו ולא אתי למטעי, אכל בשאר מועדים דלא רגילי בהו אתי למטעי, לקב אין מזכירין אותן אלא אומרים 'ובכתוב בתורתך' וכו': (א) ואין אומרים פסוקי מוסף ראש-חודש. ואפלו (ג) בבקר אצל פרישיות הקרבנות אין אומרים אותו, (א) והטעם בכל זה, כדי שלא יאמרו יום שני דראש-חודש עקר כמו בשאר ראש-חודש ונאמאת אינו-כן, דחודש אלוה לעולם אינו מעביר; ועוד טעם, שלא לתת ליום זה מעלה מצד שהוא ראש-חודש, שהרי יש לו מעלה גדולה מזה מצד ראש-השנה, וראש-חודש נקבל כמה שאומרים 'זכרון דקאי גם על ראש-חודש, וכתוב 'ביום הפסא' זהו ראש-השנה שהחודש מתפסה בו: (ד) 'ישני שעירים לכפר'. הינו השעיר שהוא לתשאת והשעיר של ראש-חודש: (ה) 'ואומרים גם-כן מוספי יום הזקרון'. כלל גם ראש-חודש. ואף-על-גב שהחודש כתב זה בעצמו בסיעין ג, (ז) כתבו הרמ"א פה להודיענו, דאף שהחודש נהגנו שאומרים הפסוקים אמר 'מוספי': **ג** (ו) וגם ביום שני וכו'. רודעה לומר,

שער הציון

(ג) מגן-אברהם וש"א: (א) ט"ז: (ז) מגן-אברהם: (ה) מגן-אברהם: (י) ונראה דמה שקמב ביום ראשון חזרו הינו קדם שפסם התכונה, אכל לאחר שפסם אין לחזר, דמסתברא דאפלו אם דלג לגמרי ולא אמר) 'ואת מוסף יום הזקרון הנה נעשה ונקריב' וכו', אלא אמר 'ושם נעשה ונקריב וכו' תמידים כסדרם ומוספים מהלכתם פכתוב בחזרת משה עבדך וכו', גם-כן יצא. ועין בטור כמה שקמב דאפלו אם חסר מלה אחת שלא כפן לה, הינו במה שהוא נוגע לעקר התפלה, ועין לעיל סימן טט בבאור הלכה מה שכתבתי שם ארוזת זה: (י) לכושי-שרי: (ט) שריו נאמר ליעזק "כי דף ולזרוע אמן את כל הארצות האל", ולא נמן פי אם יעקב: (ט) מגן-אברהם: (י) בעל הפרדס, וכן הפסדו הש"י וכן העתיק הגר"י וזר"ה-הסיים:

הַלְבוּת רֵאשׁ הַשָּׁנָה סִימָן תַּקְצֵא

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק א]

הַתְּקִיעוֹת דְּמִלְשָׁב, יַחְזִירוּ יְהִתְקַעְוּ.⁽⁸⁾

3 ומי שלא שמע תקיעות דמיטש, והגיע לבית הכנסת לתפילת הלחש ובאורו מקום נוהגים לתקוע באמצע תפילת הלחש, האם מותר לו לברך באמצע תפילת הלחש קודם שיתקעו או שאסור לו לעשות כן מחמת שברכה זו נחשבת הפסק באמצע תפילתו, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' קלד, וח"י סי' קח) שכיון שהוא מקיים עכשיו את מצות תקיעת שופר והוה מקומה של עשיית המצוה באמצע התפילה [לנוהגים כן], אם כן כשם שקיים המצוה אינו נחשב הפסק כך גם הברכה על המצוה אינה נחשבת הפסק, אך סיים (בח"י שם) שעל אף שכך הדין, מ"מ הוא יעץ לשואל לכוון שלא לצאת בתקיעות שתוקעים בלחש, ורק אחר כך כשיגיע לתקיעות שבחזרת השי"ץ יכוון לצאת ויברך קודם שמיעת התקיעות. וראה מה שכתבנו לעיל (סי' תקפט הע' 18).

תקפב ס"ק כג בענין זה.

ומי שטעה דילג בתפילת המוסף את אחת מהברכות של מלכיות זכרונות ושופרות, דעת הגר"ח שייברג (קובץ המועדים עמ' תתס) שאינו יכול להשלימן בתפילת המנחה, כי כשקבעו חז"ל את סדר הברכות של מלכיות זכרונות ושופרות קבעו זאת דוקא בתפילת מוסף. וגם חייב לחזור ולהתפלל מוסף, כי לא יצא ידי חובת תפילה זו כשחיסר בה את הברכות הנ"ל. וכמו כן מהטעם האמור, אם טעה ואמר ברכות אלו בתפילת שחרית לא יצא ידי חובתו.

ומי ששכח בתפילת המוסף בראש השנה שחל בשבת להזכיר בברכה האמצעית את השבת, ונזכר קודם שקר רגליו, דעת הגר"ז אויערבך (הליכות שלמה ראש השנה פ"א סי"ד) שצריך לחזור לראש הברכה [אתה בחרתנו], והסתפק (שם) דבר הלכה אות (יט) אם חייב להזכיר שוב את פסוקי המלכיות.

[משנ"ב ס"ק ט]

וְאִם הַשְּׁלִים בְּנִבְיָא, יִצְאָא.⁽⁷⁾

7 ואף אם השלים בפסוק מהכתובים, כתב הערוך השלחן (ס"ט) שיצא [צריך לומר שמה שמזכר בגמ' (ראש השנה לב, ב) שאם השלים בנביא יצא, הוא לאו דוקא].

[משנ"ב ס"ק יא]

עֵינֵי בְּמִגְן־אֲבָרְהָם דְּדוֹקָא דִּיעֲבֹד.⁽⁸⁾

8 וכל זה כשלא התחיל לומר אפילו פסוק אחד, אך אם התחיל ואמר פסוק אחד, כתב המג"א (ס"ק ו) שצריך לומר את כולם, שעל ידי שאמר פסוק אחד גילה בדעתו שאינו רוצה לכלול הכל במה שאמר ו'בתורתך כתוב לאמר' [ובדיעבד אם הזכיר רק ג' פסוקים אחד מהתורה ואחד מהנביאים ואחד מהכתובים, כתבו השו"ע הרב (ס"ז) וברעת תורה (סעי' ד ד"ה מהו) ובערוך השלחן (סעי' ט) שיצא, אמנם במטה אפרים (ס"ט) כתב, שאם אמר רק פסוק אחד מהסדר, צריך לחזור ולומר גם השני פסוקים שדילג מאותו הסדר, ובאלף למטה (ס"ק ה) דן אם מעכב בדיעבד ונשאר בצ"ע].

[משנ"ב ס"ק יב]

דְּבַתְּפִלָּה בְּעֵינֵי לְפָרוּשֵׁי טָפִים.⁽⁹⁾

9 ובטעם הדבר שיש לומר רק 'לורעו תזכור' אף על פי שהלשון לורעו של יעקב יותר ברורה, הובא במגיה בשו"ת הריב"ש (סי' לח) שמ"מ אין כדאי לומר זאת בנוסח הברכה, כיון שזה נראה זלזול ביצחק שזכותו לבדה אינה מספקת ללא צירוף זכות יעקב, ועוד, כיון שיש מעלה לומר את הברכות בלשון שיש בה חידוש [כמובא בט"ז (סי' קסו ס"ק ד) לענין ברכת המוציא], וכמו שמבואר בגמ' (ברכות נ, א) שמברכותיו של אדם ניכר אם תלמיד חכם הוא, לכן עדיף לומר רק לורעו של יצחק, שבנוסח זה נכלל החידוש האמור שדוקא זרע יעקב נחשב זרעו של יצחק, אכן, בארחות חיים (ספינקא) מובא שלפי מה שכתב הט"ז (סי' תקפב סוף ס"ק ב) שבימי הדין יש לדקדק יותר לומר לשון מבורר, יש לפקפק בסברא השינה המובאת בריב"ש.

[משנ"ב ס"ק ג]

וְכִתִּיב 'קִיּוֹם הַפְּסָא'.⁽⁴⁾

4 ונראה שכוונתו לכתוב 'תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו', שעליו דורשת הגמ' (ראש השנה ח, א) איזהו חג שהחדש מתכסה בו הרי זה ראש השנה (שערי ימים נוראים עמ' קלד הע' פו). וכן מובא בערוך השלחן (ס"ה) שאין מוכיחין להדיא את קרבנות מוסף ראש חודש מפני שכתוב 'בכסה ליום חגיגנו', שהחודש יהיה מכוסה.

[שעה"צ ס"ק ו]

דְּמִסְתַּבְּרָא דְּאִפְלוּ אִם דִּלְג לְגַמְרֵי וְלֹא אֶמְרָ.⁽⁵⁾

5 וכסברא זו נמצא במה שכתב הרמ"א לעיל (סי' רסח ס"ד) לענין מי שבתפילת מוסף של שבת אמר רק 'ונעשה לפניך את חובותינו בתמידי היום וברקבן מוסף', שיצא אפילו לא הזכיר כלל את הנוסח של ברכת מוסף.

[משנ"ב ס"ק ח]

לְקַבֵּל עָלֵינוּ מַלְכוּת שְׁמַיִם.⁽⁶⁾

6 ובשם הגר"ח סולאוויצ'ק מובא (תשובות והנהגות ח"ב סי' ער, ספר זכרון אש תמיד עמ' תקמג) שאמירת מלכיות זכרונות ושופרות אינה בבחינת חובת הזכרה בלבד של עניינים אלו, אלא זו הזכרה וקריאת שם של עצם קדושת היום, וכמו שפסח תוארו חג המצות וסוכות תוארו חג הסוכות, כך ראש השנה מהותו ושמו הוא יום מלכיות זכרונות ושופרות [ולכן מובא בשמו (אש תמיד עמ' תקמד) שאם דילג על 'אלוקינו ואלוקי אבותינו מלך על כל הארץ' וכי וכן בחתימה שכח לומר 'מלך על כל הארץ', ורק סיים 'מקדש ישראל ויום הזכרון', לא יצא ידי חובה הן במוסף והן בשחרית, כיון שנחשב שלא הזכיר את עצם היום. והוא שלא כמו שכתב השערי תשובה (סי' תקפב ס"ק ד) שרק במוסף אפשר שלא ייצא, ושדעת האבורהם שאף במוסף אין חובה להזכיר 'מלך' בחתימה]. וראה מה שכתבנו לעיל (סי' 18).

הלכות ראש השנה סימן תקצא תקצב

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יב]

ועל כן יקטן פל אחר לפי מנהג מקומם⁽¹⁰⁾.

10) ואף לנוהגים לומר רק לזרוע תזכור, כתב הא"א (בוטשאטש) שנכון לצאת ידי חובת הנוסחה השניה על ידי הרהור.

[משנ"ב ס"ק יג]

אחר ג' שעות אין לו להפלת ביהודי⁽¹¹⁾.

11) אלא חובתו ללכת למקום שיש שם מנין, וכמו שכתב לעיל (סי' צ ס"ק נב) שמי שיושב בביתו חובתו ללכת עד שיעור מיל כדי להתפלל במנין (שונה הלכות סי' ט).

[משנ"ב ס"ק יד]

הקדוש ברוך הוא דן את עולמנו⁽¹²⁾ וכו', לפקידה בעלמא לאותו יום⁽¹³⁾ וכו', תפלת מוסף שזמנו כל הימים⁽¹⁴⁾ וכו', אצל תפלת שחרית⁽¹⁵⁾ וכו', באותו הזמן תקבל תפלתו⁽¹⁶⁾.

12) אכן, גם לאחר שלש שעות הקב"ה דן את הבריות בראש השנה, וכמו שכתב לעיל (סי' תקפ"ב ס"ק כה) שאפשר לאחל לחבירי לשנה טובה תכתב וכו' עד חצות וצריך לחלק כמו ששמע במג"א (ס"ק ט), שעד שלש שעות הקב"ה דן על פי מידת הדין, ולאחר שלש שעות הקב"ה דן לפני משורת הדין.

13) וביתר ביאור מובא בתשובה המיוחסת לרי"ף (קובץ המועדים עמ' א) שבראש השנה הקב"ה דן על כללות השנה אם בשנה זו יריח פלוני או חיו ימות פלוני, אך אינו דן באיזה יום יריח או ימות, אך בכל יום דן הקב"ה לפי מעשי בני האדם אם ביום זה יריח את מה שנקבץ לו בראש השנה או אם ביום זה ימות כפי שנקבע לו כבר בראש השנה. והוסיף, שהטעם למה הקב"ה דן בכל יום הוא כדי שיבוא הנשמות וישמעו את הגזירות ויתפללו על החיים.

14) ואף שזמנה כל היום, כתב השר"ע לעיל (סי' רפו ס"א) שלכתחילה אין לאחרה לאחר שבע שעות והמאחרה נקרא פושע. ואם יש להקל בזה כשתפלת שחרית נמשכת זמן רב, ומה דינו כשהתחיל קודם שבע שעות ונמשכה תפלתו לאחר שבע שעות, ודין הנשים בזה ועוד, ראה מה שכתבנו במשנ"ב שם (ס"ק ב).

15) והוא שלא כדעת השו"ע הרב (סי"ד) הסובר שרק בתפילת מוסף יש להקפיד להתפלל בזמן שהציבור מתפללים, כיון שמוכרים בה מלכות וזכרונות ושופרות, אך בתפילת שחרית של ראש השנה אין קפידא להתפלל דוקא בשעה שהציבור מתפללים (ודעה זו מקורה בדברי רש"י, ובמג"א (ס"ק ט) דן בדבריו).

16) וכשבעירו אין עכשיו ציבור שמתפלל, אך יש בעיר אחרת, כתב הגרי"י קניבסקי (קהלות יעקב עבודה זרה סי' א) שאין זה נחשב שעה שהציבור מתפללים, שאם לא כן למה נאמרה ההלכה שיש להתפלל באותו זמן שהציבור מתפללים, הרי מחמת שינוי הזמנים בין המקומות בעולם מסתבר שבכל שעה יש איזה שהוא מקום בעולם שיש בו ציבור שמתפלל. וכן נראה דעת הגר"ש איער"ב (הליכות שלמה תפלה פ"ה סי"ח ודבר הלכה אות לו), אך הוסיף, שאף אם באותה עיר עצמה יש הרבה מנינים, צריך שיכוון בדעתו להצטרף למנין מסויים, ורק אז זה יחשב שמתפלל בשעה שהציבור מתפללים. וכעין זה כתב הגר"ש קניבסקי (קובץ הלכות ימים נוראים פי"ד ע"א).

ולענין מי שאם יחכה עד הזמן שהציבור מתפללים יתבטל מלימודו [וכפי שכתב השר"ע לעיל (סי' פט סי') שהמתפלל ביחידות אסור לו ללמוד קודם התפילה שמה ישמש בלימודו ויעבור זמן קריאת שמע ותפילה], ראה במשנ"ב שם (ס"ק לג וסי' צ ס"ק לא).

[שעה"צ ס"ק יא]

גם כן לא מקרי פשעה שהצבור מתפללי⁽¹⁷⁾ וכו', וצריך עיון⁽¹⁸⁾.

17) ולענין יחיד המתפלל תפילה אחרת מהציבור, האם נחשב כתפילה בשעה שהציבור מתפללים [וכן האם נחשב כתפילה במנין, ומה הדין כשהוא נמצא עמהם בבית הכנסת הם נמצאים בתפילת העמידה או שעוסקים בשירות ותשבחות, ולענין בן חוץ לארץ המתפלל ביום טוב שני במנין של בני ארץ ישראל או להיפך, ולענין המתפלל בראש חודש מוסף עם מנין שמתפלל שחרית או להיפך לענין הנחת תפילין], ראה מה שכתבנו במשנ"ב לעיל (סי' צ ס"ק ל).
18) אמנם, אפשר לומר שדברי המג"א שאין להתפלל בשעה הראשונה הם לפי שיטתו (ראה במשנ"ב (סי' נח ס"ק ד)) שהזמן שבו מתחיל הדיוט לענין מנין השעות הומניות הוא מעלות השחר, וממילא כונתו לשעה הראשונה שלחרי עלות השחר שהיא קודם זמן הנץ החמה, ומעתה לא קשה ממה שהביא השעה"צ שיכול להתפלל ביחידות משנתן החמה, שהרי למג"א זו כבר שעה שניה (הלכות חג בחג עמ' רה).

[משנ"ב ס"ק טו]

וקמו שכתבנו בסימן תקפ"ח סעיף קטן ב במשנה ברוך⁽¹⁹⁾.

19) אכן בשעת הדחק, כגון שצריך לצאת לדרך, כתב (שם) שיכול לתקוע מעלות השחר.

וחולה שצריך לאכול קודם שלש שעות, כתב הש"י חמד (אסיפת דינים ראש השנה סי' ב אות מא) שמוטב שיתקוע עברו קודם שלש שעות, כיון שיש פוסקים החולקים על המג"א [שהוא מקור דברי המשנ"ב ראה בשעה"צ (ס"ק יד)] וסוברים שלא נאמרה הלכה זו אלא בענין התפילה ולא בענין התקיעות, ולא יאכל קודם תקיעות, שזה פשוט לאיסור כמובא בשו"ע לקמן (סי' תרנב סי"ב) ולענין אכילה קודם נטילת לולב.

סימן תקצב

תפלת מוסף בקול רם וסדר התקיעות

[משנ"ב ס"ק א]

כשתפילין בלחש⁽¹⁾, אצל אין לנהג כן לתפילה⁽²⁾.

1) מנהג זה שהובא בטור, מקורו בערוך (הובא בתוס' ראש השנה לג, ב ד"ה שיעור) ובש"ת הרשב"א (ח"א סי' רצה, הובא בספר שולחן גבוה סי' תקצא ס"ק ב). והלקוטי מהרי"ח (סדר תפלת מוסף דראש השנה ד"ה והנה כבר) כתב שעל פי הארי"ז יש לתקוע אף בתפילת הלחש, ושכן נתפשט המנהג אצל החסידים והרבה אנשי מעשה. ואף הכף החיים (ס"ק א) כתב שכן יש לנהוג על פי הארי"ז, וכן נוהגים הספרדים במדרש בית אל בירושלים ונתפשט מנהג זה בכמה מקומות. וכן כתבו בשו"ת מנחת אלעזר (ח"ד סי' לו) ובש"ת כנף רננה (סי' נו) [ואה בתשובות והנהגות (ח"ב סי' רעה) ובנטיע גבריאל (פמי"ג ס"ק ז) על הנהגת הגר"ח מבריסק בהז].

אכן, המשנ"ב כתב שלכתחילה יש לנהוג כדברי המג"א שלא לתקוע בתפילת הלחש, ובפתחי עולם (ס"ק א) בשם טעמי המצוות להרבי"ז כתב, שאין לתקוע בלחש כדי שלא לבלבל המתפללים, אך הוסיף שאין למחות ביד מי שתוקע. והשולחן גבוה (שם) כתב שמתוך שלא נזכר בשו"ע ובראשונים סדר התקיעות בלחש, יש להבין שלא נהגו כן. וכן דעת השו"ת שואל ומשיב (מהדורת ח"ד סי' קעג). והמטה אפרים (סי' תקצא סי"ג) הביא שהמנהג במדינתו שלא לתקוע בתפילת הלחש [לבד ממצאת יחידי סגולה הבאים

המשך בימואים עמוד 36

מילואים

הלכות ראש השנה סימן תקפו תקפה

המשך מעמוד קודם

שברים לחדור ותרועה לחדור.

8) ובטעם הדבר ששונה דין זה ממי שהפסיק בדיבור בין הנחת תפילין של יד לתפילין של ראש שכתב השו"ע לעיל (סי' כה ס"ט) שצריך לחזור ולברך, כתב במשנ"ב לקמן (סי' תקצב שם) שתפילין של יד ותפילין של ראש הן שתי מצוות נפרדות, ולפיכך אם הפסיק ביניהן הברכה שבייך על השל יד לא חלה על של ראש, מה שאין כן התקיעות כולן מצוה אחת הן, ואם הפסיק ביניהן הרי זה דומה למי שבייך ברכת המוציא וטעם מעט הייב, שאין צריך לחזור ולברך לפני שממשיך לאכול.

תקיעות דמישוב, אף שלא היו נהוגות בזמן התקנה אלא נתקנו רק בזמן האמוראים [ראה רמב"ן בדרשה לראש השנה ד"ה אבל עכשיו]. הריהו בכלל התקנה שלא לתקוע קודם זמן זה.

[משנ"ב ס"ק ו]

וְאֶפְלוּ הַסִּיחַ דַּעְתּוֹ [הַפְּסִיק בְּדַבּוּר?] בְּיָנְתִים⁶.

7) אכן, אם הפסיק בדיבור בין השברים לתרועה בתשרית, כתב לקמן (סי' תקצב ס"ק יג) שלא יצא [אכן כתב שלא יחזור ויברך], ובטעם הדבר כתב בשעה"צ שם (ס"ק יח), שכיון שצריך לעשות את השברים תרועה; כאחת, אם הפסיק ביניהם אין זה שברים תרועה, אלא

הלכות ראש השנה סימן תקצ

המשך מעמוד 128

התקיעות, והוסיף (שם אות ח), שכשמעירים את אורך התקיעה ביחס לתרועה יש לכלול אף את ההפסקים שבתרועה בין קול לקול [ובספר תורת המועדים (עמ' רצה) כתב שאצל הרבה מבעלי התוקעים שיעור ט' טרומיטין הוא 1.33-1.5 שניות, ואצל בעל תוקע מיומן יכול להיות גם פחות משניה. והגיר רפאל שמואלביץ (בהוראות וכללי התקיעות שכתב בישיבת מיר) שיער על פי בדיקת מחשב, ששיעור ט' טרומיטין הוא 1-1.2 שניות, וי"ח טרומיטין הוא 2.5 שניות, וגי' טרומיטין הוא 0.36-0.37 שניות, וכתב שלפיכך בשברים הנהוגים יש לעשות בין 0.37-0.25 שניות, ובשבר לדעת רש"י שהוא ב' טרומיטין שיעורו הוא 0.25 שניות].

[משנ"ב ס"ק י]

הַתְּקִיעָה שֶׁל תְּשַׁרְיִת קְשֵׁעוֹר י"ב כְּחוֹת⁷.

7) אמנם, בביה"ל להלן (ד"ה ומו) מבואר שלדעה הראשונה בשו"ע התקיעה של תשרית היא בשיעור ט' כחות, שהרי לדעה זו שיעור כל שבר הוא שני כחות, כמבואר בשעה"צ להלן (ס"ק ח), ומצא שיש לעשות את השברים בשיעור ששה כחות [ואף בתקיעה של תשרית די בשיעור ו' כחות מדינא, כמבואר בביה"ל שם], ושיעור תרועה הוא שלשה כחות.

[שעה"צ ס"ק ז]

שְׁבִירַי מְקַנְנֵי לְהַאָרִיךְ בְּשָׁבְרִים כָּל שָׁבֵר יוֹתֵר מִשְׁלֹשָׁה כְּחוֹת⁸.

8) דבריו אלו אינם כדעה הראשונה בשו"ע, שהרי לדעה זו אין להאריך בשבר כשיעור שלש טרומיטין, ומה שכתב במשנ"ב שדבריו הם לפי דעה זו, היינו לפי שיטת הרמ"א בדעה הראשונה.

שיתקע עבורו יכול לתקוע בו בעצמו, כתב לעיל (סי' תקפו ס"ק כב) שאינו ראוי לתקוע יותר מעשרה קולות שהם מעיקר הדין, והיינו תשרית תשרית ותשרית. וכן לענין מי שלא נודמן לו שופר עד לאחר שקיבל שבת בסוף היום השני, כתב לקמן (סי' תר ס"ק ז) שלא יתקע אלא תשרית תשרית ותשרית. אכן, כתב הכף החיים (סי' תקפו ס"ק מ וסי' תר ס"ק יג) שכונות המשניב בשני מקומות אלו היא שיתקע תשרית תשרית ותשרית שלש פעמים. והשונה הלכות (סי' תקפו ס"ט) כתב ליישב, שאולי צריך לומר במשנ"ב שם שלשים קולות, במקום עשרה קולות, וצ"ע [ובמהדורות תורת המועדים ציין השונה הלכות שם לכף החיים]. וראה בפמ"ז (משנ"ב ס"ק א).

ומי שאין באפשרותו לתקוע יותר מעשרה קולות, כגון שתוקע בבית חולים, ואין לו זמן לתקוע בכל חדר שלשים קולות, דעת הגר"ג קרליץ (חוט שני ראש השנה עמ' סד) שיכול לסמוך על דברי המשנ"ב בשני המקומות הנ"ל ולתקוע רק עשרה קולות, ואפשר אף לברך על זה. וכן דעת הגרי"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פט"ז אות כט) שאם יודע שלא יהיה לו כח לתקוע שלשים קולות בכל מקום, עדיף שיתקע רק עשרה קולות בכל מקום, מאשר שיתקע בתחילה שלשים קולות ובחלק מהמקומות כבר לא יוכל לתקוע [אך לא נוכר שם האם מברכים על זה או לא]. וראה מה שכתבנו בביה"ל לקמן (סי' תקצג ס"ב ד"ה ואם).

[משנ"ב ס"ק ז]

תְּרוּעָה הוּא קְשֵׁעוֹר תְּשַׁעָה כְּחוֹת⁶.

6) ואופן החישוב של שיעור הכחות, דעת הגר"ג קרליץ (חוט שני ראש השנה פ"ד עמ' סז) שמשערים לפי אדם בינוני היודע את מלאכת

הלכות ראש השנה סימן תקצא תקצב

המשך מעמוד 120

שיתקעו בה כיון שמנהג זה נשנה בראשונים, ולרגילים בכך אם לא ינהגו כן יהיה חסר להם המצוה וההרגשה וההתעוררות בעת התפילה, ואילו לאלה שלא הורגלו בכך אין בזה אלא תוספת.

ולנהגים לתקוע בתפילת הלחש ויש שעומדים אז באמצע הברכה, האם מותר להם להפסיק לשמוע את התקיעות, כתב בשו"ת אגרות משה (ארי"ח ס"א סי' קצג) שמוותר, אפילו לדעת ר"ת ור"י (הובא בתוס' ברכות כא, ב ד"ה עד) ששמיעת קרושה באמצע תפילת לחש מהווה הפסק, שאף לאותן דעות אין השמיעה נחשבת הפסק אלא בקדושה, משום שיוצא מחמת שהוא שומע כעונה, אבל בתקיעות שהשמיעה לבד היא המצוה ואינו יוצא מחמת שהוא כתוקע בעצמו, גם לשיטתם

בסוד ה' שתוקעים בלחש]. וכן כתב בשו"ת אבני נור (ארי"ח סי' תמח), והוסיף שבבית הכנסת שבו קבע את תפילתו נהגו מקודם לתקוע בלחש, והוא ביטל את המנהג. ובמקום אחר (שם סי' תמו) כתב שמה שבעל התניא היה תוקע בלחש אף שבשו"ע שלו הביא את דברי המג"א שאין לנהוג כן לכתחילה, הוא מפני שכך נהג הבעל שם טוב ותלמידיו שהיו מכוונים בתפילתם לפי כוונת הארי"ז"ל, ולכן רצו גם להתפלל בנטח הארי"ז"ל, אבל פסק השו"ע והמג"א הוא לרובא דרובא שאין להם שייכות בכוונת הארי"ז"ל.

ובמנין שמתפללים בו כאלה הרגילים לתקוע בתפילת הלחש וכאלה שלא, כתב הגר"א מלצר (מכתב, ספר דרך עץ החיים עמ' 550) שראוי

מילואים הלכות ראש השנה סימן תקצא תקצב המשך מעמוד קודם

ואף לענין ציבור שהתפללו בלחש ואין להם אפשרות משום איוו סיבה להוריד שליח ציבור לחזרת השי"ץ. כתב החו"א (שם ס"ק א) שצריכים לתקוע את התקיעות מעומד אף בלא חזרת השי"ץ, שהעיקר כרעת הבי"ח שאף על ידי תפילת הלחש נקראים ציבור לענין שחלה עליהם תקנת חכמים של תקיעות דמעומד. והוסיף, שאילו היו יודעים מראש שלא יהיה להם שי"ץ היו צריכים לתקוע על סדר התפילה בלחש, וכרעת הערוך המובאת לעיל (ס"ק א). מאידך, לדעת הגרי"ז סולאוויצ'ק, כתב בספר מועדים חמנים (ח"א סי' ח) שבמקרה כזה אינם חייבים בתקיעות שעל סדר הברכות, שהרי אין להם חזרת השי"ץ.

5) ומכיון שזו חובה רק בציבור, כתב החו"א (שם ס"ק ד) וכן דעת הגרי"ז סולאוויצ'ק (מועדים חמנים שם) שיחיד שלא יבוא להתפלל בציבור ולא ישמע את התקיעות דמעומד, לא יחשב עבריון בכך שביטל מצות תקיעות מדרבנן, משום שמעולם לא נתחייב היחיד בתקיעות אלו, אלא כל חטאו יהיה שהוא פורש מן הציבור המקיימים את תקנת חכמים לתקוע מעומד.

ובביאור תקנת החכמים לתקוע על סדר הברכות, כתב החו"א (שם) שלכאורה גדר התקנה אינו חיוב תקיעות נוסף מדרבנן, אלא גדרה הוא שתפילת המוסף של ראש השנה צריכה להיות עם תקיעות על סדר הברכות, ואם כן אין חובה בראש השנה לשמוע את חזרת השי"ץ ואת התקיעות שעל הסדר יותר במתפילות כל השנה. אך הוסיף, שלדעת הפוסקים (בשו"ע להלן ס"ג, ראה ט"ז ס"ק ב) שאין להפסיק בדיבור בין התקיעות דמיושב לתקיעות דמעומד משום הפסד הברכה, מוכח שגדר התקנה הוא לחדש חיוב תקיעות נוסף, ולכן יש ענין שברכת המצה של התקיעות תעלה גם על תקיעות אלו, ואם כן דאי שיש ענין מיוחד לשמוע את חזרת השי"ץ ואת התקיעות במוסף של ראש השנה כדי לקיים את חובת התקיעות הנוספת. אמנם גם לדעת אלו, מי שלא בא כלל לבית הכנסת לא ביטל חובה זו, כיון שחכמים הטילו אותה רק על הציבור.

אכן, ברשת התעוררות תשובה (ח"ג סי' שצא) כתב שמי שהתפלל מוסף עם הציבור והוצרך לצאת באמצע החזרה ולא שמע תקיעות דמעומד, חייב מעיקר הדין להשלים את שהחסי, כיון שיש עדות בפוסקים שאף על פי שמדון תורה יוצאים ידי חובה בתקיעות דמיושב, מ"מ לאחר שתיקנו חכמים לתקוע גם מעומד, שוב כוונתנו לקיים את מצות התקיעות מהתורה דוקא בתקיעות אלו מפני מעלתן שנעשות על הסדר (ראה משנ"ב לעיל (ס"ק ג וסי' תקפ"ה ס"ק ב ו-יד) ומה שכתבנו שם). על כן עליו להשלים את שחיסר ביציאתו. וראה בהע' הקדמת דעת החו"א לגבי ציבור שמשום איוו סיבה לא שמעו חזרת השי"ץ.

ודעת הגר"ש קמנצקי (קובץ הלכות ימים נוראים פ"ב סי' טו) שאף שמעיקר הדין אין צריך להשלים את מה שהחסי, מ"מ ראוי לו להדר לשומען אחר התפילה, כיון שהוא חלק מהציבור שעליהם חלה תקנת חכמים לתקוע מאה קולות.

[משנ"ב ס"ק ז]

הַיְשִׁיב מִפִּי הַשְּׁלִיחַ-בְּצִבּוֹר, וְכוּ', עֲלֵיו בְּשַׁעַת הַפְּלִתוֹ.

6) מבואר מדבריו שליחיד אין חובה לשמוע יותר משלושים קולות, ולכן מי שכבר שמע מהשי"ץ תקיעות דמיושב שוב אין צריך לתקוע לו. וכן כתב השו"ע הרב (סי' יא) שליחיד תוקעים רק את התקיעות שחיובן מן התורה, דהיינו שלש פעמים תשרית שלש פעמים תרית ושלש פעמים תש"ת.

7) ואם משום כך צריך לתקוע לו קודם שלש שעות, ראה מה שכתב לעיל (סי' תקפ"ט ס"ק יא) לענין הנוקע לנשים, שלא יתקע להן בשלש השעות הראשונות, משום שאז מפיפק דינא ואין כדאי לתקוע ביחידות [וכמו שכתוב בשו"ע לעיל (סי' תקצא ס"ח), ראה משנ"ב שם (סי' יד)

אין זה הפסק [אכן השו"ע לעיל (סי' קד ס"ז) כתב שאף שמיעת קדיש וקדושה אינה מהווה הפסק, וכשיטת רש"י (תוס' ברכות שם) החולק על ר"ת ור"י. וראה מה שהבאנו להלן (ס"ק ה) שהאבני נור העיד שהאדמו"ר מקצק האדמו"ר מגור אחוז בתפילת הלחש כשהציבור תקע בחזרת השי"ץ].

8) בביאור דברים אלו שמקורם בדברי הגמ"א [ראה שעה"צ ס"ק א] שאין לנהוג כן בלכתחילה, כתב הגר"א מלצר (ספר דרך עץ החיים עמ' 550, במכתב לבנו) שאין כונתו שזו הנהגה של דיעבד ולכתחילה אין לנהוג כן, אלא כונתו שבמקומות שאין להם מנהג ידוע לא ינהגו כן, אבל במקום שזו מנהגם יכולים לנהוג כן בלכתחילה. והביא שכך כתב במפורש השו"ע הרב (סי' א).

[משנ"ב ס"ק ז]

כְּדִי לְהַשְׁלִים עַד מְאֵה קוֹלוֹת³.

3) וכדי שאכן יהיו מאה קולות, כתב השלי"ה [הובאו דבריו לקמן (סי' תקצו ס"ק ב)] שיש לתקוע גם אחרי עלינו לשבח שלושים קולות, ובצדק השלושים קולות של תקיעות המיושב והשלושים קולות של תקיעות המעומד ועשרה הקולות שלאחר 'אנעים ומירות' יהיו בסך הכל מאה קולות.

[משנ"ב ס"ק ו]

שְׁלֵא תִקְנוּ לְתַקֵּעַ עַל הַסְּדֵר⁴ אֶלְא בְּצִבּוֹר⁵.

4) ואם שמיעת חזרת השי"ץ מעכבת בקיום מצוה זו, דעת הגרי"ז סולאוויצ'ק (חידושי הגר"ח [סטנטל] אות מה) שכיון שתקנת חכמים היתה לתקוע 'על הסדר', וכל שלא שמע את חזרת השי"ץ אין התקיעות נחשבות כלפיו 'על הסדר', לכן מי שבא לבית הכנסת באמצע חזרת השי"ץ דאי שאינו יכול לקיים את מצות חכמים לשמוע תקיעות על סדר הברכות. והוסיף, שגם אם לא שמע רק אחת מהברכות מהשי"ץ, כיון שאינו יכול לצאת ידי חובה בתפילה זו, שוב אין התקיעות נחשבות אצלו על הסדר. וסיים, שלכן יש להיזהר כשהשי"ץ מושך בניגון בסוף הברכה, שהציבור לא יענו אמן עד שסיים את התיבה, כיון שחייבים לשמוע את כל הברכה [אלא שמי"מ אם אכן אירע כך אין זה נחשב שביטלו את המצה, כיון שמי שלא שמע את הברכה לגמרי אינו חלק מהציבור ולא חלה עליו כלל תקנת התקיעות על הסדר. ראה על כך גם בהע' הבאה]. והגר"ח פראנק (מקראי קודש ידמים הנוראים סי' כב) הסתפק האם כדי להיחשב כחלק מהציבור צריך לשמוע את כל חזרת השי"ץ, או שמספיק לשמוע את ברכות מלכויות וזכרונות ושופרות.

מאידך, החו"א צידד (א"ח סי' קלו ס"ק ד) שאף שפשוט שתקנת התקיעות היא על הציבור יחיד שיתקע לא יקיים את מצות חכמים לתקוע על הסדר, מ"מ כששומע תקיעות של ציבור יתכן שנחשב גם כן כחלק מהציבור, כיון שתפילת השי"ץ עצמה מתיחסת אף אליו הוא שלוחו בכך, ולכן גם כלפיו התקיעות נחשבות על הסדר. וכן יש ללמוד ממה שכתב בשרית אגרות משה (א"ח ח"ב סי' יד) שמי שמתפלל תפילת לחש כשהציבור הגיע לתקיעות בחזרת השי"ץ, יכול להפסיק באמצע תפילתו ולצאת ידי חובה בשמיעת התקיעות [אף על פי שהוא לא שמע את חזרת השי"ץ שהרי עסקו הוא בתפילת הלחש]. וכן דעת הגר"ש אריעברג (הליכות שלמה ראש השנה פ"ב ארחות הלכה הע' 64) שאין לחוש לדברי הגרי"ז, כיון שלא נזכרה חומרה זו בפוסקים.

ובשרית מנחת יצחק (ח"ד סי' מה) כתב, שמהמובא בשרית אבני נור (א"ח סי' תמה) שהאדמו"ר מקצק האדמו"ר מגור לא חששו למחר תפילתם כדי לאחוז עם הציבור בשעת התקיעות בחזרת השי"ץ, יש ללמוד שגדולים אלו לא הקפידו לשמוע את חזרת השי"ץ, ומכאן שיוצאים ידי חובת התקיעות דמעומד גם בלא שמיעת חזרת השי"ץ.

מילואים

הלכות ראש השנה סימן תקצא תקצב

המשך מעמוד קודם

שכתבנו שם שמשמע מהמג"א (סי' ט), שער שלש שעות הקב"ה דן על פי מידת הדין, ולאחר שלש שעות הקב"ה דן לפני משורת הדין.

שהיחיד לא יתפלל מוסף עד אחר שלש שעות היום, כיון שבשעות אלו הקב"ה דן את עולמו, ושמת יעינו בדני ביחוד ומי יצדק, וראה

הלכות ראש השנה סימן תקצב תקצג

המשך מעמוד 134

[משנ"ב ס"ק טו]

ד'המתחיל במצוה אוקרים לו גמור⁽¹⁵⁾.

15) אכן, במקומות שנהגו לחלק ולתת את התקיעות דמיושב לאחד ותקיעות דמעומד לאחר או לחלק גם את הסדרים מלכיות לאחד וזכרונות לאחר, כתב לעיל (סי' תקפ"ז) שיעשו כמנהגם כי ישראל קדושים הם ומחביבים את המצוות. וטעם נוסף כתב האלף המגן (על המטה אפרים, סי' יב), שיש בזה גם משום 'ברוב עם הדרת מלך', וכמו שלענין קרבן התמיד מבארת הגמ' (יומא כג, א) שהורבה כהנים יתעסקו בהעלאתו למזבח משום 'ברוב עם הדרת מלך'.

[משנ"ב ס"ק טז]

ואינו צריך לעמוד על הבימה⁽¹⁶⁾.

16) משמעות דבריו לכאורה שדוקא אם יש בעל תוקע אחר אין צריך לתקוע על הבימה בתפילת מוסף, אכן, הדרכי משה לעיל (סי' תקפ"ה) אות א, שהוא מקור דבריו, ראה שעה"צ סי' כב) כתב בסתם שלא צריך לתקוע את התקיעות שעל סדר הברכות על הבימה [ולא חילק בין אם התחלף הבעל תוקע או לא]. וכן כתב המטה אפרים (סי' ט) שנהגים שבתקיעות שעל סדר הברכות המקרא התוקע עומדים במקומם, אך הוסיף, שבקצת מקומות נהגים שגם תקיעות אלו תוקעים על הבימה כדי שיהיו נשמעות היטב לכולם, ואז התוקע עולה על הבימה קודם שמתחילים מוסף, ועומד שם עד סוף התפילה המקרא יכול לעמוד במקומו.

[לעיל (סי' תקפ"ה) סי' ג) כתב שתוקעין במקום קריאת התורה כדי שזכות התורה תגן, ולבאורה זה שייך גם במוסף, אכן, ביאר הגר"ש קמנצקי (קובץ הלכות ימים נוראים פ"ו הע' י) שזהבדל בין התקיעות דמיושב שצריכות להיות על הבימה, לבין התקיעות דמעומד, שתקיעות

דמיושב היו צריכות להיות בבוקר משום ורזים מקדימים, ודחו אותן עד אחרי קריאת התורה כדי שתתוסף זכות של שחרית וקריאת התורה, וכדי להורות ולהודיש זאת ראוי שמקום התקיעה יהיה על הבימה, אבל תקיעות דמעומד עיקר מקומן על סדר הברכות של מלכיות וזכרונות ושופרות שבתפילת מוסף, ולכן אין צורך לצרפן למקום קריאת התורה. הוסיף, שביאור זה נרמז בדברי הערוך השלחן שכתב (סי' תקפ"ז) שנהגו לתקוע על הבימה כיון שנתקנו אחרי קריאת התורה.

סימן תקצג

אם הברכות והתקיעות מעכבות זו את זו

[בי"ה ד"ה מעכבות]

לא יאמר אף אחת מקו⁽¹⁾ וכו', אצל הנקבה עץמה יאמר⁽²⁾.

1) אך מי"מ חבירו יכול להתפלל לידו מעט בקול רם הוא יחזור אחריו מילה במילה, וכמו שכתב בשעה"צ לקמן (סי' תקצ"ד) שראוי שיתאזר בכך ידי חובתו. וראה מה שכתבנו במשנ"ב שם (סי' ב).

2) ואף בלא טעם זה, העיר הגר"ש אלישיב (הערות ראש השנה לד, ב) שהרי בכל יום טוב יש חיוב של תפילה מוסף בשבע ברכות, אם כן גם ביום טוב של ראש השנה אף אם אינו יוכל לקיים את החיוב המסויים ליום זה של מלכיות וזכרונות ושופרות, מדוע על כל פנים לא יהיה חייב להתפלל שבע ברכות כבכל יום טוב, וראה מה שכתבנו לעיל (סי' תקצ"א) סי' פ. [המטה אפרים (סי' א) אכן כתב, שמי שלא יודע את כל שלש הברכות, מי"מ צריך להתפלל תפילת מוסף והיינו להזכיר את פסוקי המוסף בתפילתו, ומקום הזכרתם הוא בברכת קדושת היום כבכל מוספי יום טוב].

הלכות ראש השנה סימן תקצג תקצד תקצה

המשך מעמוד סח

2) ולדעת הרמ"א שחולק וסובר שיכול להוציא ידי חובה את חבירו שאינו יכול להתפלל, כתב הגר"י זילברשטיין (ספר וזכרון שיח תפילה עמ' תרל"ד הע' 47) בשם הגר"ש אלישיב שמוחר לו להתפלל במיוחד [אף שכבר התפלל יצא ידי חובתו] עבור חולה כדי להוציא ידי חובה תפילה מדין ערבות [ומה שכתב המשנ"ב לעיל (סי' קכ"ד) סי' א) שרק ש"ץ יכול להוציא בתפילה, היינו לשיטת השר"ע כאן]. הוסיף בשמו, שמי"מ בן אשכנז שרצה להוציא את חבירו בן ספרד, אינו יכול להתפלל עבורו במיוחד כדי להוציא, שחרי אם יתחזק הבן ספרד ויהיה לו כח הרי יצטרך להתפלל בעצמו, לשיטתו שנהג כהשר"ע שלא יצא ידי חובה, ונמצא שכן אשכנז שהתפלל עבורו התפלל תפילה מיותרת. אכן, בספר פניני תפילה (עמ' לב) הביא בשם הגר"ש אלישיב שאף לדעת הרמ"א יכול להוציא את חבירו רק אם עדיין לא התפלל [לפי זה הוסיף שם (הע' כז), שדברי המשנ"ב בס"י קכ"ד המובאים לעיל הם גם לשיטת הרמ"א ובמקרה שכבר התפלל].

שימצה בו יותר מבשלוחו, כתב המטה אפרים (סי' תקפ"ה) שאין בזה מעלה, כיון שעיקר המצוה היא בשמיעת התקיעה, וממילא אין חילוק אם שומע תקיעות של עצמו או של אחר. ובקצה המטה (שם) כתב, שלפי האחרונים הסוברים שאף שעיקר המצוה היא השמיעה מי"מ גם התקיעה היא חלק מהמצוה, מסתבר שגם בזה מצוה בו יותר מבשלוחו, וראוי שיתקע בעצמו ולא יצא על ידי חבירו. אמנם, בהגהות לבושי מרכיב כתב שדברי המטה אפרים מכוונים גם לפי שיטת אלו, שאף לשיטתם עיקר המצוה היא השמיעה, והמצוה שבתקיעה אינה אלא לתכלית השמיעה והיא טפילה למצות השמיעה, וכיון שעיקר המצוה לא שייך לומר מצוה בו יותר מבשלוחו, ממילא כך הדין גם לגבי החלק הטפל שבמצוה.

[משנ"ב ס"ק טז]

גם לצורך עץמה בלחש⁽²⁾ וכו', ולא על-ידי שליח⁽³⁾ וכו', וראו זה הוא שליח צבור⁽⁴⁾.

הַלְכוּת רֵאשׁ הַשָּׁנָה סִימָן תַּקצ״א תַּקצ״ב

בְּאֵר הַגּוֹלָה 20

ל מוֹרֵד דּוֹב יִסְפָּר
מִסְכָּה צְבוּרָה נֶדֶר ד'

וְאֵינוֹ אֶלָּא טוֹעֵה: הֵגָה וְאוֹמְרִים 'עֲלִינוּ' וְיִלְדָּף, וְהַשְׁלִיחַ-צְבוּר מוֹסִיף 'אוֹחִילָה' וְשׂאָר פִּיּוּטִים, כָּל מְקוֹם לִפִּי מִנְהַגוֹ (טו): ח (יג) לֵאמֹר יִתְפַּלֵּל (יד) בְּיַחֲדֵי תַפְלַת מוֹסֵף בְּרֵאשֵׁי-הַשָּׁנָה עַד אַחֵר (ה) [ס] ג' שְׁעוֹת (טו) הַיּוֹם:

תַּקצ״ב תַּפְלַת מוֹסֵף בְּקוֹל רָם וְסֵדֶר הַתְּקִיעוֹת, וְבוֹ ד' סְעִיפִים:

א מִשְׁמַעוֹת הַשָּׁנָה
רֵאשׁ הַשָּׁנָה ל"ג
ב הַרִיף וְהַרְמָבִים
בְּקֶרֶב ג' בִּיתֵי-יִסְפָּר
ד בְּרִיקָא שֵׁם

א (א) אִמְחִזִּיר שְׁלִיחַ-צְבוּר (ב) הַתַּפְּלָה, (ב) וְתוֹקְעִין (ג) עַל סֵדֶר הַבְּרָכוֹת, לְמַלְכוּת בְּתַשְׁרֵ"ת פְּעַם אַחַת וְלוֹזְכוֹנוֹת תַּשְׁ"ת וְלַשּׁוֹפְרוֹת תַּרְ"ת. יִנְעֲקָשׁוּ נוֹהֲגִים לְתַקֵּעַ לְמַלְכוּת תַּשְׁרֵ"ת שְׁלֹשׁ פְּעָמִים וְלוֹזְכוֹנוֹת תַּשְׁ"ת שְׁלֹשׁ פְּעָמִים וְלַשּׁוֹפְרוֹת תַּרְ"ת שְׁלֹשׁ פְּעָמִים: הֵגָה וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׁתוֹקְעִים (ג) (ג) תַּשְׁרֵ"ת לְמַלְכוּת פְּעַם אַחַת וְכֵן לְזוֹכוֹנוֹת וְכֵן לַשּׁוֹפְרוֹת (טו) כִּשֶׁם רִ"ת וּמִנְהַגֵּי, (ד) וְכֵן הַמְּנַהֵג בְּמִדְּיוֹת אֵלּוּ. וְהַגְּהוּ לֹמֵר כָּל פְּעַם אַחֵר שְׁתַּקְּעוּ (ה) 'הַיּוֹם הִרְת עוֹלָם' וְאַרְבָּעַת (מֵהַרִי"ל), וְאַפְּלוּ בְּשֶׁבַת שְׁאִין תוֹקְעִין אוֹמְרִים 'הַיּוֹם הִרְת עוֹלָם', אֶבְל לֹא 'אַרְבָּעַת' (מִנְהַגִּים): ב [ז] * יַחֲדֵי אֵינוֹ מִפְּסִיק לְתַקֵּעַ בְּבְרָכוֹת (ו) וְאַפְּלוּ יֵשׁ לוֹ מִי שִׁיתַקֵּע לּוֹ. הֵגָה (ז) אֶלָּא

שְׁעֵרֵי תַשְׁבּוּהָ

אֲבָרְהָם דַּמְנָה מוֹרֵד דְּקָאמֵר וְזָכְרִינוּ הַתְּקִיעָה שְׁעָרָא א"א כו', ע"ש. וְעֵינֵי בְּתַשְׁבּוּת מֵהַר"ר בַּאֲסָן סִימָן א וּבִפְרָשְׁתֵּי דְרַבִּים דְּף יא, ע"ש: [ס] שְׁלֹשָׁה שְׁעוֹת. עֵבֶה ט. וְעֵינֵי בְּמִנְיָא הַאֲדִינָא שְׁתַּנְּהוּ הַתַּפְּלָל בְּהַשְׁמָכָה כו', וְאֵף שְׁשִׁין אוֹמֵר פִּיּוּטִים אִין זָה שְׁעָה שְׁצָבוּר מִתְּפַלְלִין, ע"ש:

[*] יַחֲדֵי אֵינוֹ מִפְּסִיק. וְהַדְּרָבִיזוּ ח"ב סִימָן שְׁמוּ כַּתֵּב דְּיַחֲדֵי מִפְּרֵי הַסְּפִיק בְּבִרְכָה, וּבְכַרְיִי פְּמָה עֲלִיּוֹ, וּבְקָמַת פְּמָה מַה שְׁלֵא הַיְחִיד מְדַבֵּר הַסְּוֹר וְשׂאָר פּוֹסְקִים דְּאֵינוֹ מִפְּסִיק אֵף אַם תַּקֵּע לַה אַחֲרָיָה, וּכְמִשְׁשׁ שְׁהוּא עֲצוּמוֹ אִין לוֹ לְתַקֵּע:

וְהוּא קְבֵלָה מֵר"א רוקח: (ג) עַל סֵדֶר. הַתוֹקְעַת וְהַשּׁוֹמְעִין צְרִיכִין לַעֲמֹד בְּתַקִּיעוֹת מַעֲמָד: (ג) תַּשְׁרֵ"ת. וּכְשֶׁלָּה: הַדְּרָף הַמְּבַחֵר לְתַקֵּע תַּשְׁרֵ"ת תַּשְׁ"ת

מִשְׁנֵה בְרוּרָה

(ג) תַּשְׁרֵ"ת לְמַלְכוּת פְּעַם אַחַת וְכו'. הֵגָה בֵּינָן שְׁתַּקְּנוּ חז"ל לְצִאֵת מִיַּדֵּי כָּל הַסְּפִיקוֹת שֵׁישׁ הַסְּתַפְּק בְּתוֹרַעָה, כְּמוֹ שְׁכַחוּת בְּסִימָן תַּקצ״א, (ד) הֵיךְ מֵהַרְאוּי גַם כַּאֲן לְתַקֵּע תַּשְׁרֵ"ת תַּשְׁ"ת לְמַלְכוּת וְכֵן לְזוֹכוֹנוֹת וְכֵן לַשּׁוֹפְרוֹת כְּדֵי לְצִאֵת כָּל סִפְק, אֶלָּא לִפִּי שְׁאִין מִטְּרִיחִין עַל הַצְּבוּר, אִין נוֹהֲגִין לְתַקֵּע (ה) אֶלָּא תַּשְׁרֵ"ת לְכָל אֶחָד, שְׁהֵי בְּדֶרֶךְ זֶה הוּא עוֹשֶׂה כָּל הַסְּפִיקוֹת שֶׁל הַתּוֹרַעָה, וְאִין כַּאֲן תַּחַשׁ אֶלָּא שְׁמָא הַתּוֹרַעָה אֵינָה אֶלָּא תּוֹרַעָה לְכַד אוֹ שְׂכָרִים לְכַד וְנִמְקָא הוּא מִפְּסִיק בֵּין תּוֹרַעָה לְפִשּׁוּטָה שְׁלַפְנֵיָה אוֹ שְׁלֵאַחֲרֵיָה, אִין אֲנוּ חוֹשְׁשִׁין לָזֶה בֵּינָן שְׂכַבְרֵי יִצְאֵנוּ דְּרֵי חוֹבְתֵנוּ מִן הַתּוֹרָה בְּתַקִּיעוֹת מִיָּשֵׁב, שְׁבִתְקִיעוֹת הַהֵם יִצְאֵנוּ מִכָּל הַסְּפִיקוֹת, כְּמוֹ שְׁכַתְּבִי בְּסִימָן תַּקצ״א: (ד) וְכֵן נוֹהֲגִין בְּמִדְּיוֹת אֵלּוּ. וּכְשֶׁלָּה כַּתֵּב: הַדְּרָף הַמְּבַחֵר לְתַקֵּע תַּשְׁרֵ"ת תַּשְׁ"ת לְמַלְכוּת וְכֵן לְזוֹכוֹנוֹת וְכֵן לַשּׁוֹפְרוֹת [וְאַחֵר 'אַנְעִים וְזִמְרוֹת' עוֹד תַּשְׁרֵ"ת תַּשְׁ"ת תַּרְ"ת כְּדֵי לְהַשְׁלִים עַד מֵאָה קוֹלוֹת¹³]. וּמְכַל מְקוֹם בְּמִקוֹם שְׁנוֹהֲגִין בְּמִנְהַגֵּנוּ אִין לְשׁוֹת [פִּמ"ג]: (ה) 'הַיּוֹם הִרְת עוֹלָם'. דְּבַתְּשִׁיר נִבְרָא הַעוֹלָם. (1) וְאַפְּלוּ לְמֵאֵי דְקָמָא לָן בְּמִשְׁבָּח הַבְּרָאוֹת וְלֹא נִבְרָא עַד נִיסָן: כִּלְפָּנִים בְּתַשְׁרֵי עֲדָה בְּמַחְשְׁבָה לְתַקֵּעוֹת וְלֹא נִבְרָא עַד נִיסָן: ב (1) וְאַפְּלוּ יֵשׁ לוֹ מִי שִׁיתַקֵּע לּוֹ. רוֹצֵה לֹמֵר, גַּם-כֵּן אֵינוֹ מִפְּסִיק כְּדֵי לְשַׁמְעָן, שְׁלֵא תַקְּנוּ לְתַקֵּע עַל הַסְּדֶרָה אֶלָּא בְּצָבוּר¹⁶: (2) אֶלָּא תוֹקְעִים לוֹ וְכו'. רוֹצֵה לֹמֵר, אִם לֹא שָׁמַע הַתְּקִיעוֹת דְּמִיָּשֵׁב מִפִּי הַשְׁלִיחַ-צְבוּר¹⁶, תוֹקְעִים בְּשִׁבְלוֹ קֶדֶם שִׁיתְפַּלֵּל מוֹסֵף (1) כְּדֵי לְעַרְבֵב הַשְּׁטָן שְׁלֵא יִקְטַג עֲלָיו בְּשַׁעַת הַתַּפְּלוֹת¹⁷, (ח) וְאִם אִין לוֹ מִי שִׁיתַקֵּע לּוֹ קֶדֶם תַּפְּלוֹתוֹ, כֵּנֵן לְשַׁמְעֵם אַחֵר תַּפְּלוֹתוֹ:

שְׁעַר הַצִּיּוֹן

(י) תַּיִרֵּאָדָם: (י) כִּגְן-אַבְרָהָם: (יג) וַיִּמָּה שְׁנוֹהֲגִין לֹמֵר פִּיּוּטִים אִין זֶה מְקָרֵי בְּשַׁעַת שְׁהַצְּבוּר מִתְּפַלְלִין, וְצָרִיךְ לְצַמְצַם דְּוָקָא בַּעַת הַתַּפְּלָה, דְּהָא אֶפְלוּ אִם הַצְּבוּר מִתְּפַלְלִין שְׁחִירָת וְהוּא מוֹסֵף גַּם-כֵּן לֹא מְקָרֵי בְּשַׁעַת שְׁהַצְּבוּר מִתְּפַלְלִין¹⁷, וְכֵל-שְׁכֵן פִּיּוּטִים בְּעֵלְמָא מ"א]. וְעֵינֵי עוֹד בְּמִנְהַגֵּי-אַבְרָהָם שְׁמַצְדֵּר עוֹד, דְּאַפְלוּ בְּשׂאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה טוֹב לָזַהֵר שְׁלֵא הַתַּפְּלָל בְּקֶדֶם בְּשַׁעַת רֵאשְׁנָה עַל הַיּוֹם, שְׁהוּא זְמַן שְׁאִין הַצְּבוּר מִתְּפַלְלִין, עֵינֵי שָׂם. וְלְעִנְיַת דַּעֲמֵי זֶה, וְעֵינֵי בְּנֵה לְמַעֲשֵׂה, דְּהָא אֵימָא בְּמִשְׁנָה: יַד לטבל, אִם יְכוֹל לְעַלּוֹת וְלְהַתְּכַסּוֹת וְלָקְרוֹת עַד שְׁלֵא תְּכַן הַחִמָּה יַעֲלֵה וְיַתְּכַסֵּה וְיִקְרָא, וּכְבוֹדֵי יִסְמָךְ אַחֲרֵי-כֵן גְּאֵלָה לְתַפְּלָה, וְהִרֵי הוּא שָׂם יַחֲדֵי: וְגַם בְּשֶׁלַח-עֲרוּךְ סִימָן נח, דְּאַפְלוּ אִם לֹא נִדְּמָן לוֹ קֶדֶם הַנֶּחֱ: יֵשׁ לוֹ לְהַקְדִּים לְקוֹרְתָהּ בְּמִתְרָה כָּל מַה שִׁיכַל, וְאַפְלוּ אִם תֵּאמַר דְּשָׁם הַכְּנָה בִּלְא תַפְּלָה הֵינּוּ כְּדֵי שִׁיחֵה לוֹ אַחֲרֵי-כֵן תַּפְּלָה בְּצָבוּר, וּמְכַל מְקוֹם לֹא מִשְׁתַּמֵּיט אֶחָד מִן הַאֲחֻזְרוּגִים שִׂיאֵמֵר דְּלַהֲבֵי כְּדֵי בִּלָּא תַפְּלָה מִשּׁוֹם דְּאֹךְ כִּשְׁהוּא בִּיחִידִי וּמִקְבָּשׁ צְרִיכֵי וְעֵינֵי כְּדֵינוּ, וְצָרִיךְ עֵינֵינוּ: (17) כִּגְן-אַבְרָהָם בְּסִימָן תַּפְּלוֹת סִיפֵי ו בְּשֵׁם הַרִי"ל: (ב) כִּגְן אַבְרָהָם בִּלָּא אַחֲזוּרִים: (ש) כִּרְמִיקְדִּים וְש"ס: (ז) כִּרְמִיקְדִּים וְש"ס: (ח) פּוֹסְקִים: (ט) וְעֵינֵים שְׁנֵי יְדוֹת הַרְאֲשׁוּתִים עֵין בְּכַאוּר הַגָּרָא: (10) כִּגְן אַבְרָהָם: (11) הַרִי"ל וְש"א: (12) עֵין בְּכַאוּר הַגָּרָא דְּעַת הַגָּרָא רִשִׁי דְּלַחֲתַחֲזָה צְרִיךְ יַחֲדֵי לְעֲשׂוֹת כֵּן, וְאַפְלוּ הַכִּלְבוֹ מְדוּבָה לָזֶה כַּשְׁאִין לוֹ מִי שִׁיתַקֵּע מְקָדֵם:

הלכות ראש השנה סימן תקצב תקצג

תוקעים לו קדם שיתפלל מוסף, ואין צריך לתקע לו שנית (כל-כו וכו' בשם א"ח): **ג** (ח) הלא (ד) ישיח, לא התוקע (ט) ולא הצבור, (י) בין תקיעות שמיישב (יא) לתקיעות שמעמד (מיהו, בענין התקיעות (יב) והתפלות אין הפסק) (מרדכי ומהר"ל), ואם סח דברים בטלים (כ) (ג) אין צריך לחזר ולברך (טו), ואין צריך לומר שלא ישיחו (ו) בין ברכה לתקיעות אם לא (יד) בענין התקיעות: **ד** יזה שתוקע קשהן יושבין (טו) תוקע על סדר הברכות: הגה ומיהו, אינו מעבב וכו' (טז) אחר לתקע, אלא (יז) שראוי לעשות כן, וברך בסתמי לעיל סימן תקפ"ב:

ח הרי"ף והרא"ש שם
שם ר"ש מתיבא
ותוקעים ענין ג
ו רמב"ם שם

תקצג אם הברכות והתקיעות מעכבות זו את זו, וכו' ב' סעיפים:

א (א) *ברכות של ראש השנה (ב) ויום הכפורים (ב) *מעכבות זו את זו, שאם אינו יודע פלג (ג) לא יאמר מה

א בריתא ראש השנה
ל"ד

באר היטב

רמ"א והתפלות לא היו הפסק היינו בין תקיעה לתקיעה אבל בין ברכה לתקיעה היו הפסק וצריך לחזר ולברך, ופשוט דאפילו השומע אם סח בין ברכה לתקיעה צריך לברך, מ"א:

(ב) ויום הכפורים. פי' י"כ של יובל שאומרים בו ג"כ מלקיות זכרונות ושופרות: (ג) לא. ובשאר ימות השנה אם יודע ברכה

ת"ת למלקיות וכן לזכרונות וכן לשופרות, ואחר אנעים זמירות תשרית תש"ת תר"ח, וכן נוהגים ק"ק אשכנזים בירושלים: (ד) ישיח. ובשעת התקיעות אפילו לרק אסור, עין סימן תקפ"ח ה"ז: (ה) א"צ. אפילו סח בין תקיעות דמיישב עצמן א"צ לחזר ולברך, הגמ"ג, מ"א: (ו) בין. ואם סח בין ברכה לתקיעה אפילו מענין התפלה צריך לחזר ולברך, ומ"ש

באור הלכה

* מעכבות וכו'. והנה שאם אינו יודע פלג לא יאמר אף אחת מהן⁽¹⁾. וכתב הפרי"מגדים: וצריך עיון, אפאי לא יאמר ג' ראשונות וג' אחרונות וקדשת היום באמצע, דהא תדור קתב בשם הרי"ף גיאות בסימן תקצא שצבור מתפללין בלחש רק שבע, ואף דלא קומא לן פו, מכל מקום קטאנו יודע וכו', ואפשר אין הכי נמי, רק לא יאמר עשרה פסוקים, עד כאן לשונו, ורוצה לומר, דאייתא במקרא מ"ט, אמר רבה: אמר הקב"ה, אמרו לפני מלקיות כדי ששמליכוני עליכם, וזכרונות כדי שיעלה זכרונכם לפני לטובה וכו', וכונת הגמרא, שאם לא יאמר זכרונות ושופרות לא יאמר העשרה פסוקים של מלקיות אבל הברכה עצמה יאמר⁽²⁾, אבל באמת זהו דחוק גדול, דהא לשון הגמרא 'ברכות מעכבות' משמע שאם חסר ברכה אחת לא יאמר השניה. אכן באמת לא קשה קשיתו קלל, דהא להרי"ף גיאות דסבידא לה דהצבור בלחש אין אומרים רק מלקיות בלבד, על צדקת הגמרא דנקט מלקיות וזכרונות ושופרות אש"ן קאי, וכו' בנדאי מעכבות אלו את אלו, כדקאמר רבה טעם, ולדין דסבידא לן דגם הצבור תביין להקפיד תשע ברכות, הברכות קאי גם אצבור, והטעם כדקאמר רבה: * זו את זו. עין משנה ברורה מה שכתב בשם המגן אברהם, ודע, דבספר נהרשלוס פליג עליו וזה לשונו: אם פנתו על הששה ברכות שמוסיפין מתענית הוא מימא, דלפי פירוש הרא"ש והר"ן מבאר זה בהדיא בגמרא, עין שם, ואפאי קאמר דכן מוכח בגמרא, ואם דעתו על י"ח ברכות של כל השנה, הוא גם כן תימא, דלא נתקנו אלא סמוכות זו לזו, דמשום הכי ליתא בהו פתיחה, ובפרט ג' ראשונות וכן אחרונות קתד ושיבי, וגם שאין משמעות לזה בגמרא, עד כאן לשונו, וכן קתב האליה רבה. ולעניינת דעתו נראה פשוט כמו שכתבתי בפנים, דגם להמגן אברהם הוא רק דחמי בעלמא ויזא קזה על-פלגנים מצות תפלה דמן התורה דבבבשה אחת סגי, כמו שכתבו הפוסקים, ויראת המגן אברהם הוא מלשון הגמרא דקאמר 'ברכות של ראש השנה ויום הכפורים', משמע

ג (ח) לא ישיח וכו'. דהברכה שמברך קדם התקיעות (ט) קאי גם כן על התקיעות דמעמד: (ט) ולא הצבור⁽⁸⁾. דהלא יצאו בברכותו, והוא כאלו ברכו לעצמן: (י) בין וכו'. ובשעת התקיעות עצמן (י) פשיטא דאסור לשנות, ואפילו (י"א) לרק אסור, לפי שצריך (י"ב) לשמע כל התקיעה מראשה לסופה אפילו היא ארבע הרבה, כמו שכתוב בסימן תקצ, (י"ג) וכל-שכן דאסור להשימע קול בפהוק או בנחירת הגרון, שמכלכל גם האחרים השומעים: (יא) לתקיעות שמעמד⁽⁹⁾. והוא הדין בין התקיעות שמיישב וכן שמעמד גופא גם כן (י"ד) אסור להפסיק⁽¹⁰⁾: (י"ב) והתפלות אין הפסק. ורצה לומר, דבין תקיעות דמיישב למעמד שרי לכתחלה להשיח מענינם⁽¹¹⁾. ועין בדרך החיים שדעתו, דבין הברכה עד סוף תקיעות דמיישב (טו) אסור להפסיק אפילו בתפלות, לכן לא יאמר ה'יהי רצון' הנדפס במתוורים בין התקיעות דמיישב, רק יהיה רצה בלבד ואל יוציא בפיו⁽¹²⁾, או שיאמר ה'יהי רצון' אחר גמר התקיעות דמיישב: (י"ג) אין צריך לחזר ולברך. ולא דמי לסח בין תפלין לתפלין, דהתם שתי מצות הן, מה שאין כן הקא דכלה תדא מצוה היא, (טו) ועל-כן אפילו שח דברים בטלים בין תקיעות דמיישב עצמן אין צריך לחזר ולברך [מידי דהוי מי שמדבר אחר שטעם קצט מברכת 'המוציא' דאין צריך לחזר ולברך, דכלה תדא סעודה היא]. ומכל מקום מצדדים (י"ו) האחרונים, דמי שישח בפתח"ת בין שברים לתרוצה אף מעניני התקיעה, אף שאין צריך לחזר ולברך, מכל מקום (י"ז) לא יצא וצריך לחזר ולתקע אותו סדר:

(י"ד) בענין התקיעות. ואף דבסימן קסז סעיף ו' פסק דלכתחלה לא יפסיק כלל, (י"ט) הקא מיגר שצריך לשוח, כגון שאומר להביא שופר, או לשקשף אותו במים יכול לתקע בו. (כ) ופשוט דאם שח⁽¹³⁾ בין ברכה לתקיעה מענין תפלה צריך לחזר ולברך⁽¹⁴⁾, ומה שכתב רמ"א דתפלה לא הוי תקיעה לתקיעה, וכו' ל, אבל בין ברכה לתקיעה הוי הפסק, (כ"א) ואף השומע אם סח בין ברכה לתקיעה צריך לברך: **ד** (ט) תוקע על סדר הברכות. דהמתחיל במצוה אומרים לו גמרא⁽¹⁵⁾: (טז) אחר לתקע. ועומד במקומו, (כ"ב) ואינו צריך לעמוד על הבימה⁽¹⁶⁾: (יז) שראוי לעשות כן וכו'. וכל זה מידי (כ"ג) בנמניהם שהיו נוהגין לו לתקע בסתמא, ואם כן זכה מיד בכל התקיעות, אבל עכשו שנוהגין בקצת מקומות לתן הסדרים לאחר, אם כן מעולם לא זכה בה הראשון ושרי:

א (א) ברכות של ראש השנה וכו'. הינו של מוסף שיש בו מלקיות וזכרונות ושופרות, וכן של יום הכפורים של יובל שאומרים בו גם כן מלקיות וזכרונות ושופרות: (ב) מעכבות זו את זו. משמע דבשאר ימות השנה אם יודע ברכה אחת יאמרה, ואין מעכבות זו את זו [מ"א]. ועין בבאור הלכה

שער הצידי

(ט) ט"ז והג"א: (י) מגן אברהם ושי"א: (י"א) ונראה דזה שחך רק לענין הצבור השומעים אבל לא לענין התוקע גופא: (י"ב) דרכי משה בשם מהר"ל בסימן תקפ"ט: (י"ג) שם, וכן העתיק המטה אפרים: (י"ד) כן מוכח מהש"ז שכתב דכל מצוה שהוא עוסק בה ואינו רשאי להפרד משם עד שיקים פלה, אסור מש בהסקתו, וכן קתבו בדרך החיים וכו' אדם וכן מוכח בפסקי הרא"ש, תדלא קתהוות מהר"ל"ח: (טו) ודעת הגאון מהר"י עמדין בסודרו להקל בזה, ולדעתו פנת המגן אברהם הוא להחמיר רק בין ברכה לתקיעה, ועל-כן במקום שנוהגין כן אין למחות בנים: (ט"ז) סודר מהר"י עמדין ומטה אפרים: (י"ח) דדלקא פנת התורה על שניהם דוקא וקלקל בזה את התרוצה: (י"ט) מגן אברהם ושי"א, וכן מוכח בבאור הגר"א: (כ) אחרונים: (כ"א) מגן אברהם ושי"א, דהינו שברך הברכה לעצמו כדי לצאת ידי חובת הברכה: (כ"ב) דרכי משה, מגן אברהם: (כ"ג) מגן אברהם ושי"א: